

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ' (ΕΣΑΜΗΝ Β')

Σάββατο Ἀθήνα, 26 Σεπτεμβρίου 1920

ΑΡΙΘ. 703

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΗΣ ΓΚΟΛΦΗΣ: Ὁ ποιητὴς Ἀθανασιάδης στὰ Γαλλικὰ γράμματα.
Ε. ΚΘΡΗΣΙΔΗΣ: Στὸ θάνατο μιᾶς μικρῆς συγγένισ. (Μετὰφρ. Κ. Καρθαίου).
ΔΕΥΡΗΣ: Γόρῳ ἀπ' τὸν πεῦκο.
ΜΙΧ. ΘΕΡΒΑΝΤΗΣ — **Κ. ΚΗΡΘΙΟΣ**: Δὸν Κιζώτης (συνέχεια).
Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ πράγματα.

ΚΗΡΘΟΣ Α. ΤΗΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πεζὰ τραγούδια: Ὑμέναιος. — Πέρασμα. — Στεγνὸ συναπάντημα. — Ἐρωτικὸ μᾶθησι.
ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ: Γέλια στὸ θάνατο.
ΦΙΛΗ ΒΑΤΙΑΟΥ: Θύμηση.
ΑΠΟ ΒΛΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΛΟΜΑΔΑ: Νεοελληνικὴ φιλολογία. — Ἐννὴ φιλολογία. — Περιοδικά. — Χωρὶς γραμματόσημο.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ ΣΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἄν τὰ λατινικὰ γράμματα, στὴν παλιὰ ἐκείνη ἐποχὴ τραφήκανε, δυναμώσανε καὶ δοξαστήκανε μὲ τὴν ἑλληνικὴ φιλολογία, — στὰ νεώτερα χρόνια ἐλέγχουμε γνήσια παιδιά τῆς Ἑλλάδος νὰ καλλιεργοῦνε τὶς νεολατινικὰς λογοτεχνίας καὶ νὰ ξεχωρίζουνε μέσα σ' αὐτές. Τὰ ἐφτάνησα στέλνουνε στὴν Ἰταλία τὸν Οὐγο Φώσκολο, καὶ ἡ Ἀθήνα χαρίζει στὴ Γαλλία τὸ Ζὰν Μορεάς.

Στὰ 1910, τὴ χρονιά πού πέθανε στὸ Παρίσι ὁ ἀθηνεὺς ποιητὴς, ἓνα ὑπαίθριο θέατρο τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, πού πρωτόπαιζαν ἠθοποιοὶ τῆς «Γαλλικῆς Κωμῳδίας», ἐγκαινιάστηκε μὲ στίχους ἐξαιρετοῦς, γοημιένους ἀπὸ τὸν Εὐδοκίαν Ἀθανασιάδη, καὶ ἀπαγγελλόμενος ἀπὸ τὸ δραματικὸ συγγραφεὶ Μάξ Μερέ. Ἔβλεπε ἡ πρώτη φορὰ πού φανερωνότανε στὸ γαλλικὸ κοινὸ ἓνας νέος γαλλόλογος ρωμιὸς ποιητὴς ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη. Σὲ λίγο, στὸ περιοδικὸ «Comedia Illustré» πρωτοτυπωνότανε γαλλικὰ ποιήματα τοῦ Ἀθανασιάδη. Ἡ κριτικὴ βρῆκε γι' αὐτὰ πολὺ καλὰ λόγια, καὶ ὁ Μάξ Νορντάου — κριτικὸς ὄχι πάντα φημισμένος, μὰ στὴν περίστασι τούτῃ παρατηρητικὸς — ἐγραψε στὸ νέο ποιητὴ θερμὸτατο γράμμα.

«Ἡ φόρμα», τοῦ ἔλεγε ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, «ἔχει μιὰ καθαρότητα πού μὲ μαγεύει, εἶναι κλασσικὴ, χωρὶς καμιά σκληράδα, ριμάρει ἀρμονικὰ, χωρὶς παραρρασιακὴ σχολαστικότητα». Κι ἀληθινὰ οἱ γαλλικοὶ στίχοι τοῦ Ἀθανασιάδη ἔχουνε μιὰ καθαρότητα καὶ ἓνα χρῶμα καθαυτὸ ἑλληνικόν.

Μὰ, γιὰ νὰ εἶμαστε ἀκριβέστεροι, πρέπει νὰ σημειώσουμε πὺς ἓνα χρόνο πρὶν ἀπὸ τὸ ποιητικὸ του πρωτοφανερώμα, ὁ Ἀθανασιάδης εἶχε γράψῃ ἓνα πολιτικὸ θεατρικὸ ἔργο, τὴ «Νέα Τουρκία», πού τὸ εἶχε ἀνεδώσει στὴ σκηνή του τὸ «Θέατρο τῶν Τεχνῶν» (Théâtre des Arts). Ὁ γαλλικὸς τύπος τοῦ ἔκαμε πολὺ καλὴν ὑποδοχή. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ἀνδρὺ ντε Ρενεά ἀφιέρωσε στὸ σκηνικὸ τοῦτο ἔργο ὀλίγον τὸ ταχτικὸ του κριτικὸ ἄρθρον στὴν «Ἐφημερίδα τῶν Σιζιτηρίσεων» καὶ τὸ περιοδικὸ «Comedia» εὑρίσκει στὸ συγγραφεὶ του κοινὰ γνωρίσματα μὲ τὸ Σοφοκλῆ καὶ τὸ Σαικσπῆρο. Οἱ ὑπερβολικοὶ βέβαια τοῦτοι ἐπαινῶνι κάμανε πολὺν κόσμον νὰ τρέξει στὸ θέατρο, καὶ τὸ δράμα θὰ εἶχε καλὴ τύχη, ἂν ἡ Τούρκικη Πρεσβεΐα τοῦ Παρισιῦ δὲν ἔμπαινε στὴ μέση, μὲ τὴ φοβέρα πὺς ἂν τυχὸν δὲ σταματοῦσε νὰ παίζεται,

ἡ οἰκογένεια τοῦ συγγραφεὶ θὰ διαχινότανε ἀπὸ τὴν πατρίδα του, τὴ Μυτιλήνη, καὶ θὰ δημευότανε ἡ παρουσία του.

Τὸ δράμ' αὐτὸ εἶχε μεταφραστῆ στὰ ἐγγλέζικα ἀπὸ τὸν Morton Fullerton καὶ εἶταν ἔτοιμο νὰ παρασταθῆ στὸ θέατρο «Ἀλέξανδρος» τῆς Λόντρας, μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ γνωστοῦ συγγραφεὶ Ἐνρίκ Οὐόρτων, καὶ ὕστερα στὴν Ἀμερικὴ, κατὰ τὴ συμφωνία πού εἶχε κάμει ὁ Fullerton μὲ τὴν ἐταιρεία Marbury. Μὰ ὅλα τούτα σταματήσανε, κατόπιν ἀπὸ τὴ φοβέρα τῆς Τούρκικης Πρεσβεΐας. Ὑστερ' ἀπὸ τὴν πρώτη παραστάση στὸ Παρίσι, ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου τοῦ Saint Denys ζήτησε τὴ «Νέα Τουρκία» ἀπὸ τὸν Ἀθανασιάδη, γιὰ νὰ παχτεῖ ἐκεῖ. Οἱ ἐνέργειες τῆς Τούρκικης Πρεσβεΐας ἔκαμαν τὸ συγγραφεὶ νὰ τρέξει στὸ Saint Denys γιὰ νὰ σταματήσει τὶς παραστάσεις. Μὰ δὲν τὸν ἀκούσανε, μ' ὅλη τὴ μεσολάβηση τοῦ Μουνὲ Σουλύ, πού εἶχε πάει ἐκεῖ γιὰ νὰ ἰδεῖ τὴ φιλενάδα του Ζὰν Ρεμύ, σήμερ' ἠθοποιοὶ τῆς «Γαλλικῆς Κωμῳδίας», πού λάβαινε μέρος στὸ ἔργο, καὶ πού δὲν εἶχε προκάμει νὰ τὴν δῆι στὸ Παρίσι. Ἀπὸ τότες ὁ Ἀθανασιάδης δὲν πάτησε στὴ Μυτιλήνη, παρὰ ἀφοῦ τὸ νησί ἀλλάξε τὴν Τούρκικη μὲ τὴν Ἑλληνικὴ κυριαρχία. Ἡ «Νέα Τουρκία» δὲν πρόφτασε νὰ παχτεῖ παρὰ μόνο πέντε φορὲς.

***

Στὰ 1912 ὁ Ἀθανασιάδης τυπώνει στὸ Παρίσι τὴν πρώτη ποιητικὴ συλλογὴ «Οἱ μικρὲς ἐλεγείες» (Les petites Elegies) Τὸν τίτλο τοῦ βρῆκε ὁ Μιστρὰλ, ἀφοῦ πρῶτα τοῦ εἶχε προτείνει τὴν ἐπιγραφὴ «Cassolettes», μὰ πού ὁ νέος ποιητὴς τὴ βρῆκε ἀρρωστιάρικη καὶ λίγο ξιπασμένη. Ὁ ποιητικὸς κόσμος τῆς Γαλλίας δέχτηκε τὸ βιβλίον τοῦτο μὲ μεγάλῃ συγκατάβαση. Ἀπὸ τότες δημοσιευτήκανε ποιήματά του στὴ «Grande Revue», στὸ «Φιγκαρό», στὰ «Annales», ἐδῶ καὶ κεῖ. Τελευταῖα ἡ «Σύγχρονη Ἐπιθεώρηση» (Revue Contemporaine) τύπωσε μιὰ σειρά ἀπὸ νέα του τραγούδια: Chants de Mityléne καθὼς καὶ μιὰ μελέτη γιὰ τὸν ποιητὴ, γραμμένη ἀπὸ τὸν Ἐρνέστο Raynaud.

Ποιήματα τοῦ Ἀθανασιάδη ἀπαγγέλλονται συχνὰ στὸ Παρίσι. Οἱ ἐρμηνευτὲς τους εἶναι τὸ περισσότερο ἠθοποιοὶ τῆς «Γαλλικῆς Κωμῳδίας». Στὸ θέατρο

αὐτὸ ἀπάγγειλε στίχους τοῦ ἠ Μπαρτέ. Στὸ Τροκαντερό, ἢ Κολλόνα Ρομάνο, ἢ πῶ καλὴ γιὰ στίχους τέτοιου εἶδους, ἢ Ντελβαίρ, ἢ Μαγδαληνὴ Ρὸς, ἢ περιφημὴ Λουίζα Σιλβαίν, ἢ Νιζώ, ἢ Βαλπρέ, ὁ Γκαυμάρ, ὁ Σιλβαίν, ὁ Τρουφιέ κι ἄλλοι. Ἡ «Aurel» ἀφιέρωσε γιὰ τὸν ποιητὴ μας δυὸ ἀπογέματα στὸ φιλολογικὸ της σαλόνι, με ἐξημερευτῆς τοὺς Σιλβαίν, Τρουφιέ καὶ ἄλλους ἠθοποιούς τοῦ «Ὁδείου».

Πέροι στὴ Γαλλοελληνικὴ γιορτὴ ποὺ δόθηκε στὸ μεγάλο ἀμφιθέατρο τῆς Σορμπόνας, ἢ Σιλβαίν καὶ ἢ Ρὸς ἀπαγγείλανε διαλογικὸ ποίημα τοῦ Ἀθανασιάδη, γραμμένο γιὰ τὴν περίστασι, με τὴν ἐπιγραφὴ: «Γαλλία κ' Ἑλλάδα». Ὁ ποιητὴς ἐδῶ ἐπιθυμῶντας νὰ ψάλλει καὶ νὰ ζευγαρώσει διπλωματικὰ καὶ πατριωτικὰ ἰδανικὰ, ἀνάγκασε τὴ μοῦσα του νὰ γίνεῖ ἀγοραία. Κι ὅμως, ξαίρουμε πὼς ὁ ποιητὴς γενικὰ γιὰ νὰ γνωριστῆ καὶ στὸν πολὺν ἀκόμα κόσμο, δὲν εἶναι ἀνάγκη πάντᾳ νὰ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν ἀψηλὸ του θρόνο. Γιὰ τὸν Ἀθανασιάδη ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀρκετὴ ἢ καθαρὴ φιλολογικὴ ἐχτίμησι ποὺ εἶχε ἀπὸ τοὺς κύκλους τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων.

Τὸν περσομένο χειμῶνα, σὲ μιὰ γιορτὴ ποὺ ἔγινε ἀπὸ Γάλλους ποιητῆς, γιὰ μνημόσυνο τοῦ Πῶλ Βερλαίν, με πρόεδρο τὸν ἄλλοτε πρωθυπουργὸ κ. Πικνιλέβ, καὶ στὸ τραπέζι ποὺ ἀκολούθησε, δόθηκε ξεχωριστὴ προσοχὴ στὸν Ἑλληνα ποιητὴ. Ἀναφέρθηκε πῶνομά του διπλᾶ σῶνομα τοῦ Ἀντρέα Σενιέ καὶ τοῦ Μορεάς: Ὁ πρόεδρος ἀνάγκασε τὸν Ἀθανασιάδη νὰ πεῖ μερικὸς στίχους του. Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Νομάρχου τοῦ Σηκουάνα, ἤξαιρε ἀπ' ὄξω κι ἀπάγγειλε ἐκεῖ ποιήματά του.

***

Ὁ Ἀθανασιάδης, ὕστερ' ἀπὸ τὸ διβλίο του «Μικρὸς ἔλεγεις», ποὺ, ὅπως εἶπαμε, βγήκε στὰ 1912, θέλησε νὰ δοκιμάσει τὴ μοῦσα του καὶ στὸ θέατρο, σὲ ἔργα κάπως σοβαρώτερα καὶ φιλολογικώτερα ἀπὸ τὸ δράμα του ἐκεῖνο, τὴ «Jeune Turquie».

Ἡ παράστασι τῆς τραγωδίας τοῦ «Περλιάντρος» ἀπὸ τοὺς Σιλβαίν στὸ Ὁδέον, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1914, εἶτανε μιὰ πανηγυρικὴ ἐπιτυχία. Ἐίχε πάει ὅλο τὸ ποιητικὸ καὶ φιλολογικὸ Παρίσι. «Τὸ Ὁδεῖο», ἔγραψε ἢ ἔφημερίδα «Ματέν», «θυμῆθηκε τὴν παλιά του δόξα». Ἡ νεώτερη τραγωδία, ποὺ ὅλο καὶ πληθαίνει, εἶχε πάρει συγκρατητῆς τοῦμτες, σ' ὅλα τὰ θεάτρα τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη, κ' εἶχε ξεπέσει στὰ μάτια τοῦ κόσμου. Δυὸ μεγάλες ἀποτυχίες στὴ «Γαλλικὴ Καμωδία» φαινότανε πὼς τὴν εἶχανε θάψει. Ὁ φόβος θέβαια θὰ ἔκαμε τὸν ποιητὴ μας νὰ χαρακτηρίσει τὴν τραγωδίαν του «δράμα» γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου. Τὴν ἄλλη μέρα τῆς ἐπιτυχίας ὁ «Χρόνος» σημείωνε: «Ἡ χτεσινὴ ἐπιτυχία ἀπόδειξε πὼς ὁ τίτλος δὲν ἔχει καμιά σημασία καὶ πὼς τὸ κοινὸ δίκαια κρίνει». Ἡ «Γαλλία» ἔγραφε: «Δὲν εἶταν ἐπιτυχία, εἶταν συναπαρτιμῶς».

Ἡ τραγωδία γράφτηκε γιὰ νὰ παρασταθῆ στὸ περιήρημο θέατρο τῆς Ὁράγγης, με κάποια δυσσαρέσκεια τοῦ Σιλβαίν με τὸ διευθυντὴ τοῦ θεάτρου καὶ κάποια προτίμησι τοῦ Μαίτερλιγκ, ποὺ συμφώνησε νὰ δώσει τὴ μετάφρασή του τοῦ «Μάνδεδ», ματαίω-

σε τὸ σκέδιο τοῦ Ἀθανασιάδη. Ὁ «Περλιάντρος» πρωτογράφηκε σὲ ρυθμικὴ πρόζα, με ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου τῆς Ὁράγγης τὸν ἤθελε σὲ στίχους, γιὰτὶ δὲν εἶτανε ἢ πρόζα σύμφωνη με τὴν παράδοσι τοῦ θεάτρου. Τότες ὁ συγγραφέας παρακάλεισε τὸν Ἑρρίκο Μάλτέστ, καλὸ κ' ἐπιδέξιο τεχνίτη τοῦ στίχου, νὰ βάλει τὴν πρόζαν του σὲ ρυθμὸ καὶ στὸ μέτρο. Τοῦτο ἔγινε γλήγορα, με μοναδικὴ πιστότητα στὸ κείμενο. Γι' ἀνταμοιβὴ ὁ Μάλτέστ ζήτησε νὰ φανεῖ συνεργάτης κι ὄχι στιχουργὸς ἀπλὸς. Αὐτὴ ἢ μεταβολὴ τῆς πρόζας τοῦ σκιηκοῦ ἔργου σὲ στίχους, μ' ὅλα τὰ θεατρικὰ της χαρίσματα, θὰ στοίχισε θέβαια στὸν Ἀθανασιάδη καὶ κάμποσα ὑστερήματα. Αὐτὸς ὁ ἴδιος, ποιητὴς, δὲ θὰ μπορούσε τάχατες νὰ πρωτογράψῃ τὸ ἔργο του ἀμέσως στὸν ἐμμετρο λόγο; Ὅπως κι ἀν εἶναι, ξαίρουμε πὼς ἢ ἐπιτυχία τοῦ «Περλιάντρος» ἔδωσε καινούρια δύναμι στὴ νέα τραγωδία, καὶ τῆς στάθηκε σὰ γενναία ἔνεση.

Τὸν περσομένο χειμῶνα, περσοτικῶς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ὁ Γάλλος λογοτέχνης Ἀλφρέδος Πουζιά, μιλώντας στὴ σάλα τοῦ «Παρνασσοῦ» γιὰ τὴ γαλλικὴ τραγωδία, με τιμητικὰ λόγια ἀνάφερε τὸ ἔργο τοῦ Ἀθανασιάδη. «Ὁ Μορεάς», εἶπε, «ἀπόσπερε τὴ μεγαλύτερη ὑπερσίαν στὴν κλασσικὴ τέχνη με τὴν «Ἰφιγένεια» τοῦ Εὐριπίδη. Κανένας μεγάλος ποιητὴς ἴσαμε τότες δὲν εἶχε δοκιμάσει μιὰ τέτοια ἐργασία... Ἡ ψυχὴ τοῦ Εὐριπίδη ἐρχότανε νὰ τραγοιδίσει με στίχους τοῦ Μορεάς καὶ νὰ θαματουργήσει μέσα στὴν ἀρμονία τους. Ὁ Μορεάς ἔδειχνε πὼς στὴν κατασκευὴ τῆς τραγωδίας, τίποτ' ἄλλο δὲν ἔχει σημασία, ἔξω ἀπὸ τὴ φόρμα. Ἐίχε δικίον μόνο σ' αὐτό: πὼς ὁ Σοφοκλῆς, μεταφρασμένος σὲ ἀσκημους στίχους εἶναι ἀδιάβαστος, καὶ πὼς, γιὰ τὰ γαλλικά, ἢ ἀξία του κρέμεται στὴν ἀξία τοῦ ποιητῆ ποὺ τὸν μεταφράζει. Ὡς τόσο ὁ Μορεάς ἔπεφτε σὲ κάποια ὑπερβολὴ με τὴ θεωρία του. Εἶναι σωστὸ πὼς τὸ θέμα τοῦ δραματικῦ ἔργου δὲν ἔχει παρὰ τὴ σημασία ποὺ μπορεῖ νὰ τοῦ δώσει ὁ ποιητὴς. Τὸ ἴδιο θέμα ἐμπνέει ἕνα μεγάλο ποιητὴ καὶ τοῦ φανερώνει στοιχεῖα, ποὺ ἕνας ἄλλος πάλι μεγάλος ποιητὴς δὲ βρῖσκει σ' αὐτό. Εἶναι ζήτημα ἰδιοσυγκρασίας. Τὸ πῶ σημαντικό εἶναι ἢ τέχνη ποὺ δείχνει ὁ συγγραφέας χαρτοιοῶντας τὸ ὑλικὸ του, κανονίζοντας τὸ δραματικὸ μῦθο, μοιράζοντας ἀρμονικὰ τὴν ποιήσῃ του, κἀνοντάς τινε ζωντανή, διαφορετικὴ, μεγαλόπρεπη. Γιὰ τοῦτο θάξω τὸ θαμαστὸ «Περλιάντρο» τοῦ Ἀθανασιάδη πῶ πάνου ἀπὸ τὴν «Ἰφιγένεια» τοῦ Μορεάς. Ὁ Ἀθανασιάδης ἔστησε με τὸν «Περλιάντρο» μεγαλόπρεπο μνημείον, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι περήφανη γι' αὐτὸ ἢ νεώτερη Ἑλλάδα, γιὰτὶ ἔχει κάτι ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Παρθενῶνα κι ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Ἐρέχθειου, καὶ γιὰτὶ κρατᾷ ἕνα βαθὺ ἀντήχημα ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ Σοφοκλῆ, μέσα στὸ ἀνατριχιασμὸ τῆς σύχρονης ψυχῆς».

***

Με πῶ τάχα εἶναι τὸ ἰδιαιτερο γινώρισμα τῆς ποιήσῃς τοῦ Ἀθανασιάδη, αὐτὸ ποὺ κλείνει τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας του, τὸ χάρισμα τοῦ νὰ ξεχωρίσει γλήγορα μέσα σὲ τόσους νέους γάλλους ποιητῆς;

Σήμερα οἱ ποιητικῆς προσπάθειες μέσα στὸ μοντερνισμό τους, εἶναι γεμάτες φτιασιδί. Ἡ ψευτιά τῆς λεγόμενης πολιτισμένης ζωῆς πέρασε καὶ στὴ ψυ-

χές. Ἡ τέχνη ντύθηκε τὴν πονηρὰ τῆς βιομηχανίας, καὶ κηνηγὰ κάτι ποὺ μποροῦμε νὰ τὸ χαρακτηρίσουμε σὰν ψευδοθετικισμό. Ὅμως τὰ ποιήματα τοῦ Ἀθανασιάδη ἔχουν κάποιο χρώμα ἐξωτικό καὶ ὄνειρικό, χωρὶς μὰζι νὰ παύουν νὰ εἶναι γεμάτα ἀπὸ ζῆ. Ἡ ψυχὴ τοῦ ρωμοῦ δὲν ἔχει περάσει ἀπὸ σμᾶ, δὲν ἔχει κουραστεῖ, ἀπὸ ἓνα πολύχρονο συνθηματικό ἀστικό πολιτισμό. Γιὰ τοῦτο ἐνῶ ἡμᾶς δὲν ξαφνίζουμε ἴσως ὅσο ἔπρεπε τὰ τραγούδια τοῦ Ἀθανασιάδη, οἱ Γάλλοι βρίσκουνε σ' αὐτὰ μιὰ ἰδιαίτερη περιέργη ἀρμονία τοῦ στίχου. Τοὺς κάνει ἐντύπωση ἡ ἀπλότητα καὶ ἡ ἀγνότητά του, ποὺ αὐτοὶ δὲν μποροῦνε σήμερὰ νὰ ἔχουν, χωρὶς νὰ πέσουνε σ' ἓνα ἐπιτηδευμένο ὕφος, ἢ νὰ ξαναγυρίσουνε στοὺς παλιούς τρόπους τῆς «αἰεκάδας». Ὁ Ἀθανασιάδης εἶναι ποιητὴς τῆς ρομαντικῆς σχολῆς, τῆς σχολῆς ποὺ ἀναγνωρίζει γιὰ πρῶτο δάσκαλο ἓναν ἄλλον Ἕλληνα, τὸ Μορεάς. Εἶναι ποιητὴς, ἔχει ἐξαιρετικῆς, γιὰ τὴν ὥρα, πρωτοτυπίας. Ὅμως ποιητὴς ξεχωριστός μέσα στὸν ἴδιο ὄρομο ποὺ περπατοῦνε καὶ τόσοι ἄλλοι, ποιητὴς νέος, ποὺ δὲν ξαίρουμε ἀκόμα ποὺ θὰ τὸν φέρει ἡ δόξα, ποὺ ἀρχίζει νὰ φτερουγίζει γύρω στὸνομα καὶ στὸ ἔργο του.

Ἐνα τραγούδι του μ' ἐπιγραφή: «Chant de danse» τυπωμένο σ' ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα τεύχη τῆς «Revue Contemporaine» εἶναι κατάλληλο γιὰ νὰ δώσει ἰδέαν τοῦ ποιητικοῦ τρόπου καὶ τοῦ γαλλικοῦ στίχου τοῦ Ἀθανασιάδη, στὸ κοινὸ τὸ δικό του, ποὺ ἴσα μὲ σήμερὰ δὲν ἔχει γνωριμιά μὲ τὸ γαλλόγλωσσο πατριώτη του:

CHANT DE DANSE

Lorsque l'amour parle à mon coeur,
Devant l'oubli du monde,
Chaque étoile n'est qu'une fleur,
Une caresse blonde.

Mais lorsque je songe à la mort,
Gais compagnons de fête,
Le ciel avec son essaim d'or
Bourdonne dans ma tête:

Car ces petits feux sidéraux
— Paupières qui clignotent —
Font à la terre des signaux
Et contre nous complotent.

Au sol qui va nous engloutir
Craignons de faire offense,
Et plus légers que le zéphyr
Réglons nos pas de danse.

***

«Ἀγαπητέ ποιητή», ἔγραφε στὸν Ἀθανασιάδη ὁ Μισσαὶλ, ὁ συγγραφεὺς τῆς Μιρέγιας, «τὰ ποιήματά σας κλείνουν ὅλο τὸ χρώμα τοῦ νησιοῦ, ποὺ πρωτοσείδατε τὸ φῶς, τὸ χρώμα, ποὺ μοιάζει λίγο μ' ἐκεῖνο τῆς Προδηγγίας, — τὸ χρυσό, τὸ ἄλικο καὶ τὸ γαλάζιο». Αὐτὴ τὴν ἑλληνικότητα, στὴ γαλλικὴ ποίηση, ὁ Ἀθανασιάδης τὴν ἔχει κληρονομήσει ἀπὸ τὸ Μορεάς. Γιὰ τοῦτο σὰ βλέπει καὶ ζυγογραφίζει ποιητικά ξένους τόπους, τοὺς ἀιστάνεται καὶ τοὺς περιγράφει μὲ τὴ μεσηδρινὴ του θέρη, γεμάτη νοσταλγία, λαχτάρα, εὐγενικό καὶ ἀνάλαφρο πόνο. Μποροῦμε νὰ

φέρουμε γιὰ τοῦτο, χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, ἓνα μικρὸ τραγούδι, γραμμένο γιὰ τὸ «Τορέντο», ἐρειπωμένη παραλιακὴ πολιτεία ἑλληνορωμαϊκῆς ἐποχῆς, κοντὰ στὴ Μασσαλία, ποὺ τὸ μεταφράζουμε περὶ ὁλογυρία:

Torentum

Χαλάσματα τοῦ Τορέντου, ποὺ στάζετε φῶς,
μέσα στὴ διπλὴ ἀγκαλιὰ τοῦ γαλάζιου
σεβαστὴ εἶναι ἡ ὄψη σας, ἀλαφρὸς ὁ πόνος σας
καὶ σερνὸ τόνερό σας

Γιατὶ ἀπὸ τὸν Πόθο δὲ σοῦ ἔμεινε πιά, ὃ χάλασμα
παρὰ μιὰν ἀπλή κα' ἐξαγνιστικὴ προσπάθεια,—
γέροντας τὸ μέτωπο, νὰ κοιτάξης τὸ θάνατό σου
μέσα στὸν καθρέφτη τοῦ νεροῦ ποὺ σὲ τρώει

Ὁ Ἐρνέστος Ραϊνῶ, στὴ μελέτη του γιὰ τὸν ποιητὴ μας, ποὺ ἀναφέραμε, γράφει: «Εἶναι Ἕλληνας, ὅπως ὁ Μορεάς, καὶ παρουσιάζει μερικὰ κοινὰ γνωρίσματα. Μὰς δίνει, μὰζι μὲ τὴν ἀγάπη τῆς συντομίας καὶ τὴν προσπάθεια πρὸς τὴν τελειότητα, τὴν ἀχώριστη μελαγχολία ποὺ ἔχουν οἱ φυλὲς οἱ μακρόχρονα σκλαβωμένες... Θέλω νὰ πῶ ἐδῶ μόνο γιὰ τὸ λυρικό ποιητὴ, καὶ νὰ δείξω πῶς ὁ σύντομος καὶ γραφικὸς τρόπος του, γιὰ νὰ συγγενεῖ μὲ τοῦ Μορεάς, δὲ χάνει τίποτ' ἀπὸ τὴν πρωτοτυπία του».

Ἀκόμα ὁ Ἀλφρέδος Πουαζά, στὴν ὀμιλία του ποὺ ἔκαμε στὸν Παρισσό, καθὼς σημειώσαμε παραπάνω, χαρακτηριστικῶς σ' ἓνα μέρος τὴν ποίηση τοῦ Ἀθανασιάδη, εἶπε: «Ὁ Ἀθανασιάδης εἶναι ἀπὸ τοὺς ποιητὲς, τοὺς πῶ δυνατὰ προικισμένους, ποὺ γνωρίζω. Ἐχει κάτι ἀπὸ τὴν ποιητικὴ φαντασία καὶ τὸ δραματικὸ δαιμόνιο τοῦ Σίλλερ, μὲ κάτι τὸ ἀξιοματικό στὴ σκέψη του ποὺ εἶναι γνωρίσμα τῶν γερμανῶν ποιητῶν... Τὸ εἶδος τῆς ποίησής του εἶν' ἐπιγραμμικό. Εἶναι τὸ εἶδος ποὺ καθιέρωσε ἡ φυσικὴ ὀρμὴ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ὅμορφες φωτισμένες λέξεις καὶ γεμάτες ἀπὸ ἦχο, περνοῦνε μὲς στὸ στίχο του σὰ θούσιμα μελισσιῶν, κα' οἱ ἀνάμνησες καὶ τὰ ὄνειρα τοῦ ποιητῆ ἔρχονται σὰν κομμάτια ἀπὸ γλυκὰ τραγούδια ποὺ φέρνει μακριάθε ὁ ἀέρας. Ἦχοι, εὐωδιές, παράπονα, ἡ μουσικὴ τῆς σιωπῆς! Ἡ ποίησή του εἶναι τῆς ποίησης τὸ ἀπόσταγμα».

Νᾶ, καὶ ἄλλο τραγούδι, ἀπὸ τὰ πῶ χαρακτηριστικά, μεταφρασμένο πρόχειρα στὴ γλῶσσα μας:

ΑΠΟΨΕ

Ἀπόψε, ὅταν ἡ δύση θὰ σκεπασθῇ μὲ ὀπάλια
μέσα στὸ τρυφερὸ κινεμάσμα τῆς ἰριδωμένης τῆς λάμψης—
νικημένος ἀπὸ τῆς βραδινῆς ὥρας τὸ λάγνεμα,
θὰ πάω νὰ γείρω στὴ ρίζα τῆς παλιᾶς τριανταφυλλιάς.

Ἡ εὐωδιασμένη τῆς ἀνάσα θὰ γεμίῃ τὴ σκέψη μου,
τὰ τριαντάφυλλα θὰ γίνοντε τὰ στόματα ποὺ ἔχω ἀγαπήσει
καὶ δίχως νὰ μὲ νοιάζει γιὰ τίς παλιές τους προδοσίες
θ' ἀκούσω νέα μοσκομυρισμένα ψέματα.

Καὶ θὰ κοιτάξω τὸν ἀργοπορημένο γλάρο,
νὰ παίρνῃ μὰζι του μέσα στὸ ἀμφίβολο φῶς τοῦ δειλινοῦ,
ὅλη μου τὴν ἐλπίδα κα' ὅλη μου τὴ θλίψη,
γιὰ νὰ καταπραῖνῃ μιὰ στιγμὴ τὴν τρικυμιωμένη μου τύχη.

***

Ὁ Ἀθανασιάδης γεννήθηκε στὰ 1875. Τέλειωσε

τό γυμνάσιο στη Χάλκη στα 1892. Έπειτα πήγε στη Λαζάνη για να σπουδάσει νομικά. Τάφησε στη μέση, ακολουθώντας εκεί μαθήματα φιλολογίας. Ύστερ' από τρία χρόνια γύρισε στη Μυτιλήνη. Έκει έμεινε κάμποσο, και χάρη στην επέμβαση του Δ. Βερναρόζου, ή οικογένειά του συγκατατέθηκε στην επιθυμία του να πάει στο Παρίσι, όπου για μερικά χρόνια φοίτησε στη Σορμπόνα και στο Κολέζ ντε Φράνς. Γρήγορα γνωρίστηκε με ανθρώπους των γραμμάτων και φιλόλογους καθηγητές, που του δυναμώνανε το θάρρος και τον έσπρωχναν εμπρός. Από τους οδηγητές του αυτούς σημειώνουμε, τον Αιμίλιο Φαγκέ, το γέρο - Ντεσανέλ και το Μιστραύ.

Πρὶ φύγει γὰρ τὸ Παρίσι, σύνθεσε κάμποσα τραγυῖδια στὴ γλῶσσα μας. Μερικὰ βρίσκονται τυπωμένα στὸ τότε περιοδικὸ «Παναθηναῖα». Στὰ 1901 ἔγραψε μιὰ σατυρικὴ κωμωδία σὲ στίχους: «Προίκες καὶ ἔρωτες», ποὺ παραστάθηκε στὴ Μυτιλήνη καὶ ποὺ ἔκανε νὰ θυμώσουνε μαζί του οἱ πατριῶτες του. Ὁ Ἀθανασιάδης ἀγαπᾷ τὴ δημοτικὴ μας καὶ πιστεύει θερμὰ στὴ γλωσσικὴ μας ἀναγέννηση. Οἱ πρῶτοι ἔκείνοι ἑλληνικοὶ τοῦ στίχου, ἂν καὶ κάπου κάπου ἀδύνατοι, ἔχουν ἕναν ἀέρα τοῦ χαρακτηριστικοῦ τοῦ τρόπου, ποὺ ἀκολούθησε κατόπι στὴν καλλιέργεια τῆς γαλατικῆς Μούσας.

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΗΣ Α.

Τώρα ποὺ καταλάγιασαν τὰ κλάματα καὶ οἱ θρήνοι,
ἤθελα λίγο νὰ ροῦμιουν στὴ δόλια Μυτιλήνη,
χωρὶς ἐκεῖ στὸ διάβα μου νὰ δῶ, τὸ πικραμένο,
μηδ' ὄσους μ' ἔχουν ξένο
μηδ' ὄσους ἀγαπᾶ

Στὴ ναυοῦριστ' ἀκρογιαλιὰ τὸ δέλι νὰ καθήσω
τὸ βᾶτο καὶ τὰ γιόγκλημα γιὰ σένα νὰ ρωτήσω,
παλιούς καιρούς νὰ θυμηθῶ κοντὰ στὸ κύμα, καὶ ἕνα
γλυκὸ καθὼς ἔσένα,
παράπονο νὰ πῶ.

ΒΡΑΔΙΝΗ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

Πεθαίν' ἡ μέρα, στὸ βουνό....
Τὰ πεῦκα στ' ἀκρογιαλὶ
ἀπ' τῆς βραδιάς τὸ σιγανὸ
θαμπώνουν ἴσκιο πάλι.

Καὶ μουρμουρίζει μοναχὴ
σὰ νὰ παραμιλάει,
τοῦ ἔρημου δάσους ἡ ψυχὴ
στὸ ρέμα ποὺ κυλάει.

Ὁ ἥλιος πάντα κάτι τι
μοῦ τάζει μόλις ἔβγει,
καὶ εἶν' ὦρα του, αἰμὲν' αὐτὴ
ποὺ τὸ ξεχνᾷ καὶ φεύγει.

Τὴν ἄρη ἀκούγω τοῦ γυαλιοῦ
νὰ στάξῃ ἀπὸ τὸ βράχο
σὰ δάκρυ πένθους σιωπηλοῦ....
Ἀγάπη μου τί πᾶχω;

Ἀντίθετα πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς στίχους τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, στὸ πρῶτο καὶ μόνο του βιβλίον: «Τρυγόνες καὶ Ἐχιδναί», πρὶν μισέψει ὀρθοτικὰ γιὰ τὸ Παρίσι, ὅπου δὲν μαντεύουμε καθαρὰ κανέν' ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς κατοπινῆς του ἐξέλιξης, — τὰ τρα-

γούδια τοῦ Ἀθανασιάδη, ὅσα ἔγραψε στὴ γλῶσσα μας, εἶναι γνώριμο προμήνημα τοῦ ποιητικοῦ εἶδους ποὺ ἀκολούθησε συνδέοντας γαλλικὰ. Τὸ ἴδιο ἀπλό αἶσθημα, ὁ ἴδιος στοχαστικὸς μελαγχολικὸς τόνος, ἡ λυρική του φωνὴ ἀπαράλλαχτη, ὅμοιο τὸ ἐπιγραμματικὸ στοιχεῖο, μὰ ἡ ποιητικὴ του ἔκφραση πρὸ μεσστή, βοηθημένη ἀπὸ τὴν γλῶσσα καλλιεργημένη καὶ πολὺχρονα πολιτισμένη γλῶσσα. — καὶ τὰ φτερά του πρὸ γροῦ γὰρ ν' ἀγερολάμει ἀκόπιαστα σ' ἕνα φιλολαγικὸν ὄριζοντα ἀνοιχτότερο.

Κι ἂν, καθὼς ξαίρουμε, ἡ παρξιδανικὴ κριτικὴ δὲν παύει ποτὲς νὰ χαρίζεται ἐπαίνους μ' εὐγενικὴ ἀπλοχευρία, ὅμως μπορούμε νὰ θεβαιώσομε πὼς ὁ ποιητὴς Ἀθανασιάδης, μὲ τὴν ἀναμφισβήτητὴ κομφοτήτα στὸ στίχον του, καὶ μὲ τὴ δοκιμασμένη του προσπάθεια, πρόσφερε ἴσα μὲ τὴν ἄλλη γαλλικὴ ποίηση, χαριτωμένα τραγούδια.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Ε. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΜΙΑΣ ΜΙΚΡΗΣ ΣΥΓΓΕΝΙΣΣΑΣ

Κανέναν μὲς γιὰ θάνατον νὰ μὴ μιλάει ἄς βροῦμε

Γι' αὐτὴ νὰ ποῦμε λόγια πρὸ γλυκά.

Τὴν τριφερὴ τῆς δημοφιλῆς ταιριάζει νὰ θρηνοῦμε

Μὲ τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν πουλιῶν μονάχα τὴ λαλιά.

Ἡ ἀγὴ πῆρε τὰ ῥόδα τῆς καὶ ἡ ἀνοιξὴ τὴ θεσσαλίαν.

Τὰ κρένα τῆς λευκῆ τῆς παρθενιά.

Σ' αὐτὸ τὸ νέο φανέρονιά τους, τώρα, τ' ἀπαλά τῆς

Τὰ νᾶτα ἄς ξεχωρίζομε καὶ ἄς ἀγαποῦμε πιά.

Κι ἂν ἀποχρηθῶς ἔκανε, δὲν ξαίρει τὸ χαμὸ τῆς,

Ἄς καμωθοῦμε, γιὰ νὰ μὴ σκιαστῆ.

Πὼς καρτεροῦμε τάχατες πάλι τὸν ἐρχομὸ τῆς,

Ἀφίροντας τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μισανοιχτή.

(Μετάφραση)

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟΝ ΠΕΥΚΟ

ΣΤΟΝ ΚΑΡΘΑΙΟ

Κι ἄς εἶταν νὰ μὴν τέλειωνε ποτὲ τῆς κείνη ἡ ὥρα
ποὺ πλάγισα κατὰμονος στοῦ πεύκου τ' ἀντιρῆμα,
Μακριὰ καὶ ἀπὸ τὰνθρώπινα, μακριὰ καὶ ἀπὸ τὴ χώρα,
μὲ τὸ βοιτό, τὴν προστυχιά, καὶ τὴν ἀσκήμια.

Κάποιος θεὸς μοῦ μίλαγε, στοῦ πεύκου τὴς θελόνας
Κάποιες Νυφοῦλες στὴν πηγὴ Δρυμίδες μὲς στὸ δάσος
διανέματα μοῦ κάνανε τάχα πὼς εἶταν μόνες,
καὶ συντροφᾶ νὰ πᾶω μαζί τους νὰ περάσω!

Σὲ λιθαδάκι ἀπόμερο, στὰ φουντωτὰ ἀσφοδέλια,
καλώντας με, σιγόπαζε τάγερὸ τὸ βουνήσο,
Λύπες καὶ πόνους καὶ καημούς, χαρὸς μαζί καὶ γέλια,
—Νὰ τὸ διαβῶ — καὶ ὅλα μὲ μᾶς νὰ λημονήσω.

Ποτὲ καὶ ἄς μὴν ἐπέρναγε τὸ μεσημέρι ἐκεῖνο,
ποὺ πλάγ' ασμένος βρέθηκα στοῦ πεύκου τ' ἀντιρῆμα,
Καὶ τὴ ζωὴ νὰ τέλειωνα πλάγι στὸν ἄγριο σκοῖνο,
Μὲ τὴς Νυφοῦλες τὴς Δρυμίδες καὶ τ' ἀγρίμια.

Σύρα

ΛΑΥΡΑΣ